

PROGRAMI ORIENTUES PËR PROVIMIN E SHTETIT

Lënda: Arte Figurative

A) Elemente dhe parime të arteve figurative

1. Vija dhe konturi si elementë bazë në një vepër arti
2. Drita dhe hijja si mjet për krijimin e vëllimit
3. Shkalla tonale, rëndësia e saj për një vepër arti
4. Ngjyra si element i rëndësishëm në ndërtimin e një vepre
5. Ngjyrat bazë, ngjyrat e ftohta dhe të ngrohta
6. Harmonia dhe kontrasti në një vepër arti
7. Sipërfaqja
8. Kompozimi si element themelor i një vepre arti
9. Ritmi dhe lëvizja
10. Forma dhe vëllimi në arkitekturë, pikturë e skulpturë

B) Teknikat

1. Vizatimi me laps, penë dhe pastel
2. Akuareli
3. Tempera, guashi dhe ngjyrat akrilike
4. Ngjyrat e vajit
5. Afresku
6. Mozaiku
7. Vitrazhi
8. Relievi
9. Skulptura e rrumbullakët
10. Qeramika
11. Grafika dhe teknikat e saj

C) Histori Arti

Parahistoria

1. Arti në periudhën Parahistorike
2. Arkitektura megalitike
3. Piktura e shpellave dhe skulptura

Egjipti

1. Qytetërimi egjiptian. Kultura egjiptiane
2. Arkitektura egjiptiane

3. Skulptura egiptiane, simbolika dhe kanonet e saj
4. Relievet dhe piktura egiptiane

Greqia e lashtë

1. Origjinat e artit grek, kultura dhe mentaliteti
2. Arkitektura (stili dorik, jonik dhe korintik)
3. Skulptura arkaike, klasike dhe helenistike
4. Piktura dhe qeramika greke

Arti etrusk

1. Kultura etruske
2. Arkitektura etruske
3. Skulpturat, relievet, sarkofagët
4. Piktura murale etruske, qeramika

Arti romak

1. Origjinat dhe kultura romake
2. Arkitektura romake, ndërtimet tipike
3. Skulptura romake, tendenca për realizëm
4. Piktura dhe teknikat e saj, mozaiku

Arti paleokristian

1. Mentaliteti dhe simbolika kristiane

Arti bizantin

1. Kisha bizantine, mentaliteti dhe kërkesat e saj
2. Mozaikët dhe ikonat bizantine

Arti mesjetar në Evropën Perëndimore

1. Arti romanik
2. Arkitektura romanike, katedralja
3. Skulptura dhe relievet
4. Piktura dhe miniatura
5. Arti gotik
6. Arkitektura gotike, katedralja
7. Skulptura gotike e katedraleve
8. Piktura gotike, vitrazhet

Arti i Rilindjes

1. Xhoto
2. Fillimet e Rilindjes, Firenca
3. Shek. XV në Firence: Brunelleski, Donatelo, Mazaçio
4. Shek. XV në Firence: Alberti, Uçelo, P. dela Françeska

5. Sandro Botiçeli
6. Shek. XVI: Leonardo da Vinçi dhe Mikelanxhelo
7. Rafaelo
8. Rilindja veneciane: Belini, Xhiorxhione, Ticiani, Korrexhio
9. Rilindja në Gjermani dhe në Vendet e Ulëta

Manierizmi

1. Manierizmi, tiparet dhe autorët më të rëndësishëm

Arti barok

1. Arkitektura dhe skulptura baroke: Bernini, Borromini

Arti “Rokoko”

1. Kultura “rokoko”
2. Vato, Fragonar, Geinsborou
3. Piktura, Rubens

Neoklasicizmi

1. Nikola Pusen, Anibale Karraçi, Guido Reni
2. Karravaxhio
3. Rembrandt dhe Velaskez
4. Vinkelman, Lesing dhe Mengs
5. Arkitektura dhe skulptura
6. Piktura: Zhak Lyi David, Ingres, Goya

Romantizmi

1. Arkitektura: “Gotic revival”
2. Piktura: Fridrih, Fysli, Bleik,
3. Tërner, Zheriko, Delakrua

Realizmi

1. Kurbe, Mile, Domje

Impresionizmi

1. Fillimet e Impresionizmit
2. Mone, Pissarro, Sisley
3. Skulptura, Roden

Simbolizmi

1. Simbolizmi, Moro

Neoimpresionizmi

1. Zhorzh Sëra, Pol Sinjak

Pasimpresionizmi

1. Sezan, Van Gog, Gogen, Dega

Fovizmi

1. Matis, Vlamenk, Dëren, Van Dongen

Ekspresionizmi

1. Kultura ekspresioniste, shkaqet e lindjes
2. Mynsh, Kirshner

Kubizmi

1. Kubizmi dhe arti primitive
2. Pikaso, Brak

Futurizmi

1. Shkaqet dhe parimet bazë
2. Marineti, Boçioni, Bala

Abstraksionizmi

1. Kandinski, Kle, Mondrian

Dadaizmi

1. Kultura dadaiste
2. Dyshamp, Pikabia

Surrealizmi

1. Piktura e nënvetëdijes
2. Dali, Ernst, Magrit

Ekspresionizmi abstrakt

1. Xhekson Pollok dhe *action painting*
2. De Kuning dhe Rotko

Badi art dhe Land art

1. Gilbert & Xhorxh, skulptura lëvizëse
2. Arti i tokës, Long, Smithson, Kristo

Pop' Arti

1. Kultura “pop”, origjina dhe shkaqet e lindjes
2. Uaroll, Lihtenshtajn, Segal

Op' Arti

1. Arti dhe ligjet e optikës, Viktor Vazareli

Arti Kinetik dhe Konceptual

1. Arti që lëviz, Kalder, Tingeli
2. Arti si faktor mendor, Kosut

Hiperrealizmi

1. Piktura dhe fotografia
2. Estes, Hanson

Postmodernizmi

1. Kultura postmoderne, arkitektura
2. Transavangarda, Klemente, Kia, Paladino, Kuki, De Maria

Arti islamik

1. Kultura islame
2. Arkitektura islame
3. Kaligrafia dhe ornamentet islame

Arti kinez

1. Kultura kineze
2. Arkitektura, piktura, skulptura

Arti japonez

1. Kultura japoneze
2. Piktura japoneze, ndikimi i saj në pikturën moderne evropiane

Arti indian

1. Kultura indiane
2. Arkitektura, piktura, skulptura

Arti afrikan

1. Arti primitiv, ndikimi i tij në kulturën moderne evropiane
2. Arkitektura, piktura, skulptura

D) Histori e artit shqiptar

1. Arti shqiptar në periudhat e hershme
2. Arti ilir
3. Kolonitë greke
4. Arti mesjetar shqiptar
5. Arti i periudhës së Rilindjes
6. Arti i periudhës së Pavarësisë
7. Arti i “realizmit socialist”
8. Arti shqiptar pas viteve ‘90

Literatura ndihmëse

- “Art History” Ernest Gombrich
“Aventura e Artit në shek.XX”
“Arti, prej zanafillës te Van Gogu”
“Kohët e Artit” vëll. I dhe II
“Arti shqiptar” Ferid Hudhri

Autori

Prof.Asc. Edmond GJIKOPULLI

[Programi i përbashkët për të gjitha nënprofesionet e Provimit të Shtetit në Mësuesi](#)

PROGRAMI I PËRGATITJES PEDAGOGJIKE PËR TË GJITHË MËSUESIT E RINJ

Nr.	KOMPONENTËT E PROGRAMIT TË PEDAGOGJISË	
I	Kurikula e Arsimit Parauniversitar	
a.	Temat <ul style="list-style-type: none"> • Fusha e kurrikulës • Zhvillimi kurrikulës • Hartimi kurrikulës • Qëllimet, synimet dhe objektivat • Zbatimi kurrikulës Literatura: Allan C. Orstein dhe Francis P.Hunkins “Kurrikula, bazat, parimet dhe problemet” faqe 1-45, 285 - 467	
b.	<ul style="list-style-type: none"> • Planet dhe programet mësimor Literatura: Plani dhe programi mësimor i lëndës që secili mësues zbaton në praktikë	
c.	<ul style="list-style-type: none"> • Procesi i të nxënit Literatura: Sula G. Kursi leksioneve 2011	

II.	Metoda e mësimdhënies dhe mendimi kritik	
A	Literatura : Temple, Craford et al “Strategji e mësimdhënies e të të nxënit në klasat mendimtare” 2006	
B	Literatura: Musai B “Metodologji e Mësimdhënies” 2003, Faqe 79-164	
C	<p>Temat</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Planifikimi i mësimit • “Metodat e mësimdhënies <p>Literatura: Grup Autorësh “ Metodat e mësimdhënies – (Manual për mësuesit e rinj)” 1999 faqe 56 – 119</p>	
D	Literatura: Levis Vaughn dhe Chris Macdonald “Fuqia e të menduarit kritik” 2010	
E	Literatura : Jeff Zwiers “Zhvillimi i shprehive të të menduarit në klasat 6 deri 12”, 2006.	
III	Aftësitë ndërkurikulare	
	<p>Temat :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zhvillimi psikologjik i moshës shkollore • Përfshirja e prindërve në edukim • Motivacioni dhe mësuesi • Roli dhe shprehitë profesionale të mësuesit <p>Literatura: Tamo A. Karaj TH. Rapti E.” Mësimdhënia e të nxënit” 2005 Faqe 5-62, 216-246, 293-349.</p>	
IV	Vlerësimi nxënësve	
A	Literatura: Mita .N. “Vlerësimi i nxënësve” - Cikël leksionesh faqe 1-90.	
B	Literatura : grup autorësh “ Si të shkruajmë objektivat për mësimdhënien e vlerësimin” 2009	
	<p>Temat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vlerësimi nxënësit • Vlerësimi mësimdhënies <p>Literatura: Grup Autorësh “Metoda të mësimdhënies. (Manual për Mësuesit e rinj)” 1999 Faqe 137 – 177 dhe 211 -223</p>	

V	Menaxhimi klasës	
A	Temat : <ul style="list-style-type: none"> • Menaxhimi i klasës • Trajtimi diferencuar i nxënësve Literatur: Tamo A. Karaj TH. Rapti E.” Mësimdhënia e të nxënit” 2005 Faqe 246- 293.	
B	Tema : <ul style="list-style-type: none"> • Organizimi dhe drejtimi klasës Literatur: Grup Autorësh “Metoda të mësimdhënies Manual për mësuesit e rrinj” 1999 Faqe 118 -137	
C.	Literatur : Karaj Th. “ Menaxhimi Klasës” 2009	
VI	Psikologjia e zhvillimit	
	Literature: Karaj. Th. “Psikologjia e zhvillimit të fëmijës” 2005	

PROGRAM I DREJTSHKRIMIT PËR PROVIMIN E SHITETIT NË MËSUESI

I. DREJTSHKRIMI I ZANOREVE

1. Zanorja e e theksuar dhe e patheksuar
2. Zanorja ë e patheksuar
  - 2.1 ë-ja paratheksore
  - 2.2 ë-ja pastheksore
  - 2.3 ë-ja fundore
- 3 Zanorja **u, i** dhe **y, u** dhe **y**.
4. Grupe zanoresh dhe diftongje
  - 4.1 **ie** dhe **je**
  - 4.2 **ye**
  - 4.3 **ua, ue**
- 5 **Apostrofi**

II. DREJTSHKRIMI I BASHKËTINGËLLOREVE

1. Bashkëtingëlloret e zëshme në fund dhe në trup të fjalës
2. Bashkëtingëlloret nistore **sh, zh, c, s, z**
3. Bashkëtingëllorja **j**
4. Bashkëtingëllorja **h**
5. Bashkëtingëllorja **rr**
6. Bashkëtingëllorja **nj** në trup dhe në fund të fjalës
7. Grupe bashkëtingëlloresh (**mb, nd, ng, ngj**)
8. Takime bashkëtingëlloresh
  - 8.1 Takimi i **t** -së me **sh**-në
  - 8.2 Takimi i **g**-së ose i **n**-së me **j**-në

8.3 Takimi i **d-së, s-së, t-së** ose i **z-së** me **h-në**

8.4 Takimi i **d-së** me **t-në**

III. DREJTSHKRIMI I DISA FJALËVE TË HUAJA DHE I EMRAVE TË PËRVEÇËM TË HUAJ

1. Fjalët që kanë **-ia, ie, io, iu** me **i** të patheksuar në trup të tyre

2. Fjalët me burim nga latinishtja a nga gjuhët romane, si edhe nga greqishtja, të cilat në gjuhën shqipe kanë një **c** të ndjekur nga zanorja **e** ose **i**

3. Emrat e huaj të përveçëm

IV. ÇËSHTJE GRAMATIKORE

1. Drejtshkrimi i disa trajtave të shumësit të emrave dhe të mbiemrave

1.1 Emrat femërorë me **-ë**

1.2 Emrat dhe mbiemrat mashkullorë me **-al, -an, -ar, -ec, -el, -er, -et, -ez, -ii, -ir, -al, -on, -oz, -un**

2. Drejtshkrimi i nyjës së përparme

3. Drejtshkrimi i fjalëve njësh, ndaras dhe me vizë në mes

V. PËRDORIMI I SHKRONJAVE TË MËDHA

1. Tek emrat dhe mbiemrat e personave, epitetet ose ofiqet (nofkat) që janë pjesë përbërëse e tyre, si edhe tek pseudonimet.

2. Tek emërtimet e funksioneve shtetërore, politike e ushtarake, të gradave, të titujve fetarë etj.

3. Tek emërtimet e funksioneve zyrtare e shoqërore më të larta, titujt më të lartë të nderit në RSH dhe tek emërtimet e urdhrave e të medaljeve shtetërore.

4. Tek emrat e përveçëm të botës mitologjike e fetare, si edhe tek ato të figurave e të tregimeve popullore

5. Tek emërtimet gjeografike e territoriale-administrative si edhe tek emrat e tjerë të vendeve

6. Tek emërtimet e periudhave, të ngjarjeve, të akteve e të dokumenteve historike me rëndësi kombëtare ose ndërkombëtare, të monumenteve historike e të monumenteve të kultures

7. Tek emërtimet zyrtare (të sotme ose historike) të institucioneve të shtetit e të partive, si edhe tek emërtimet e organizatave shoqërore e të njëjësive ushtarake kryesore.

8. Tek emërtimet e festave kombëtare dhe ndërkombëtare

9. Tek titujt e gazetave, të revistave e të librave.

LITERATURA

1. Drejtshkrimi i gjuhës shqipe, Tiranë, 1973

2. Gjuha letrare për të gjithë, Tiranë, 1976

3. Rami Memushaj, Shqipja standard. Si ta flasim dhe ta shkruajmë?